

NACRT

PRIJEDLOG ZAKONA O ZAŠTITI OD NASILJA U OBITELJI

Zagreb, srpanj, 2015.

I. USTAVNA OSNOVA ZA DONOŠENJE ZAKONA

Ustavna osnova za donošenje ovog Zakona sadržana je u odredbi članka 2. stavka 4. podstavka 1. Ustava Republike Hrvatske („Narodne novine“, broj 85/10 – pročišćeni tekst i 5/14 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske.)

II. OCJENA STANJA I OSNOVNA PITANJA KOJA SE TREBAJU UREDITI ZAKONOM TE POSLJEDICE KOJE ĆE DONOŠENJEM ZAKONA PROISTEĆI

Ocjena stanja

Prvi Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji Hrvatski sabor je donio 14. srpnja 2003. godine, a stupio je na snagu osmog dana od dana objave u Narodnim novinama („Narodne novine“, broj 116/03). Njime se problem zaštite od nasilja u obitelji prvi put sustavno obradio u jednom propisu. Naime, do donošenja ovoga Zakona, o nasilju u obitelji postojale su dvije odredbe u Obiteljskom zakonu („Narodne novine“, broj 162/98), koje su bile predmetom kritika zbog niza sadržajnih manjkavosti i neprovedivosti u praksi. Naime, Obiteljskim zakonom iz 1998. obiteljsko nasilje je od zakonodavca prepoznato kao specifičan oblik nasilja te je zabranjeno nasilničko ponašanje bračnog druga ili bilo kojeg punoljetnog člana obitelji (članak 118.). Kršenje te zabrane kažnjavalo se kao prekršaj, zatvorom u trajanju do 30 dana (članak 362.). Međutim, navedene odredbe nisu precizno definirale tko se smatra članom obitelji, a pojam nasilničkog ponašanja u obitelji nisu uopće definirale. Također, prigovaralo se propisivanju prekršajne sankcije Obiteljskim zakonom, i to samo jedne vrste sankcije, bez mogućnosti individualizacije.

Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji iz 2003. relativno je uspješno odgovorio na kritike u odnosu na rješenja iz Obiteljskog zakona. Njegova šestogodišnja primjena dovela je do značajnih pozitivnih pomaka u području razvoja prevencije i zaštite od nasilja u obitelji te je pridonijela uspješnosti procesuiranja počinitelja nasilja u obitelji. Tome u prilog govore neki statistički pokazatelji iz toga vremena. Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske je u 2003. godini riješio 66 predmeta prema Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji i 675 prema Obiteljskom zakonu, u 2004. godini 729 prema Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji i 102 prema Obiteljskom zakonu, a 2007. godine riješeno je 1.525 predmeta prema Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji. Zbog počinjenog prekršaja nasilja u obitelji policija je do 30. lipnja 2009. godine zaprimila 8242 zahtjeva za intervencijom, te je u svim slučajevima intervencija i pružena. U istom razdoblju policija je, zbog počinjenja prekršaja nasilja u obitelji, prijavila 7.815 počinitelja. U sveukupnom broju prekršajem nasilja u obitelji oštećenih osoba (9.823), udjel žrtava ženskog spola iznosio je 62.94%, odnosno 6.183. Promatrajući partnerski odnos, od ukupno 4.250 počinitelja prekršaja, u 2665 slučajeva (62.71%) najčešće se radilo o počinjenju prekršaja od strane supruga nad suprugom, u 567 slučajeva (13,34%) izvanbračnog supruga nad izvanbračnom suprugom te u 269 slučajeva (6,33%) o bivšem suprugom.

Unatoč svim pozitivnim pomacima do kojih je došlo donošenjem posebnog zakona, koji na sveobuhvatan način uređuje materiju nasilja u obitelji, ipak, šest godina nakon početka njegove primjene, donesen je novi Zakon. Kao razlozi za donošenje Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji iz 2009. („Narodne novine“ broj 137/09) navođeni su: nedovoljna jasnoća pojedinih odredbi Zakona iz 2003., previše upućujućih normi što je stvaralo nedoumice u primjeni Zakona, određene pravno-institucionalne teškoće primjerice zbog nemogućnosti primjene zaštitne mjere obveznog liječenja od ovisnosti ili primjerice zbog nemogućnosti provedbe zaštitne mjera obveznog psihosocijalnog tretmana na odgovarajući način iz razloga što je za njenu primjenu potrebno osigurati niz pretpostavki među kojima je ključno

osiguranje odgovarajućeg stručnog kadra i institucija, kojih kronično nedostaje. Nadalje, navodilo se kako je javnost često kritički usmjerena prema pojedinim odredbama Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, ističući da se samo novčanim kaznama i kaznama zatvora ne postiže svrha zaštite žrtve te da Zakon ne pruža neka druga rješenja kojima se može pozitivno utjecati na nasilnika i sl.

Sve navedeno, kao i neusklađenost određenih odredbi Zakona iz 2003. s Prekršajnim zakonom (koji je donesen 2007.), prema riječima predlagatelja Zakona iz 2009., nametnulo je potrebu donošenja novog Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji.

U odnosu na Zakon iz 2003., Zakonom iz 2009. bile su propisane određene novine kao što su:

- svrha zakona koja uključuje prevenciju, sankcioniranje i suzbijanje svih vrsta nasilja u obitelji, primjenom odgovarajućih mjera prema počinitelju te ublažavanje posljedica već počinjenog nasilja pružanjem zaštite i pomoći žrtvi nasilja,
- proširenje kruga osoba koje spadaju u obitelj s obzirom na ostale zakone koji uređuju odnose u obitelji (Obiteljski zakon, Zakon o socijalnoj skrbi),
- proširena je definicija nasilja u obitelji te uveden novi pojam „ekonomsko nasilje“ (oduzimanje prava na ekonomsku neovisnost) odnosno izriječom se navodi zabrana tjelesnog, psihičkog, spolnog i ekonomskog nasilja u obitelji,
- uvedena je odredba prema kojoj su službe socijalne skrbi i zdravstvene ustanove te druga nadležna tijela dužna voditi brigu o svim potrebama žrtve i omogućiti joj pristup odgovarajućim službama, dok su počinitelju nasilja dužne pružiti odgovarajuću informaciju o svim njegovim pravima; nadležni sud o pokretanju prekršajnog postupka u kojem se kao žrtva pojavljuje dijete dužan je o tome obavijestiti službu socijalne skrbi radi poduzimanja mjera za zaštitu prava i dobrobiti djeteta, interesi zlostavljanog djeteta prioritetni su u svim postupcima,
- visine kazni za počinitelja nasilja u obitelji su pooštrene u skladu s odredbama Prekršajnog zakona.

Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji iz 2009. u primjeni je šest godina. Iako je važeći Zakon, kada je donesen, značio napredak u odnosu na Zakon iz 2003., ipak, u šest godina njegove primjene i sam Zakon, ali i rješenja koja nudi, bili su predmetom kritika i stručne i šire javnosti.

Međutim, nisu samo kritike ili problemi u praksi uzrokovali predlaganje novog Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, već su značajan utjecaj na određena rješenja koja se danas predlažu imali i različiti instrumenti međunarodnog prava, kao i činjenica da je 1. siječnja 2013. stupio na snagu novi Kazneni zakon („Narodne novine“ 125/11, 144/12, 56/15 i 61/15 – ispravak, dalje u tekstu: KZ/11).

Naime, KZ/11 je uveo definicije članova obitelji i bliskih osoba za potrebe Kaznenog zakona, prema kojim definicijama članove obitelji čine bračni ili izvanbračni drug, životni partner ili neformalni životni partner, njihova zajednička djeca te djeca svakog od njih, srodnik po krvi u ravnoj lozi, srodnik u pobočnoj lozi zaključno do trećeg stupnja, srodnici po tazbini do zaključno drugog stupnja, posvojitelj i posvojenik, a bliske osobe su, uz članove obitelji, bivši bračni ili izvanbračni drug, bivši životni partner ili neformalni životni partner, osobe koje imaju zajedničko dijete i osobe koje žive u zajedničkom kućanstvu. Predmetne definicije su važne zbog niza kaznenih djela s elementima nasilja u kojima učin djela prema bliskoj osobi predstavlja kvalificirani oblik djela sa težom sankcijom, a uz navedeno za sva kaznena djela s elementima nasilja počinjena prema bliskoj osobi osiguran je i progon po službenoj dužnosti.

Smatralo se da je navedeni koncept KZ/11 zajedno sa sustavom odgovornosti za prekršaje propisane Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji dostatan za zaštitu članova obitelji izloženih nasilju.

Međutim, ovakav koncept bio je od početka primjene KZ/11 izložen kritikama, te je u praksi uočeno da dio ponašanja, koje u svojoj biti predstavljaju nasilništvo u obitelji, nije pokriven važećom kaznenopravnom regulativom. Isticano je da je ostavljanjem određenih oblika nasilničkih ponašanja u obitelji „samo“ u prekršajnoj sferi (prvenstveno zlostavljanja i izživljavanja koje nije rezultiralo posljedicom u vidu tjelesne ozljede) narušeno, u sudskoj praksi dobro primjenjivano, sankcioniranje obiteljskog nasilništva te da su žrtve zapravo ostale nezaštićene gubitkom dijela kaznenopravne zaštite.

Stoga je, posljednjim izmjenama KZ/11 („Narodne novine“ broj 56/15 i 61/15 – ispravak) vraćeno, kao samostalno kazneno djelo, nasilje u obitelji. Ono obuhvaća teže oblike nasilništva u obiteljskom okruženju kojima nisu ostvareni elementi niti jednog kaznenog djela, a radi se o intenzitetu koja prelazi okvire prekršajne odgovornosti, kao npr. teška vrijeđanja, zastrašivanja, fizička zlostavljanja koja nisu rezultirala tjelesnom ozljedom i sl.

Osnovna pitanja koja se trebaju urediti zakonom, te posljedice koje će donošenjem zakona proisteći

Prilikom izrade ovog Zakona bilo je važno imati na umu činjenicu da je RH u nekoliko navrata pred ESLJP osuđena zbog povrede načela *ne bis in idem* (npr. Maresti protiv RH) odnosno zbog preklapanja opisa prekršaja i kaznenih djela. Predmetno znači da je činjenica uvođenja kaznenog djela nasilja u obitelji u KZ/11, ali i činjenica postojanja nekih drugih kaznenih djela već sadržanih u Kaznenom zakonu (npr. kazneno djelo nametljivog ponašanja, kvalificirani oblici kaznenih djela nasilja na štetu bliskih osoba), vrlo značajan, možda i odlučujući faktor prilikom izrade odredaba novog Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji.

Uz novine koje je u segment zaštite od nasilja u obitelji uveo KZ/11, prilikom izrade ovog Zakona, izrazito su važni standardi i obveze koje nam nameću dva međunarodna dokumenta koja reguliraju ovu materiju. Jedan od njih je Konvencija Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (dalje u tekstu: Istanbulska konvencija) koju je Republika Hrvatska potpisala 22. siječnja 2013., te se očekuje njezina ratifikacija. Istanbulska konvencija već u samoj Preambuli, ali i u operativnom djelu, prepoznaje i osuđuje sve oblike nasilja nad ženama i nasilja u obitelji te naglašava svoj osnovni cilj, a to je: stvaranje Europe bez nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja. S tom svrhom, ističe čvrstu vezu između postizanja ravnopravnosti spolova i iskorjenjivanja nasilja nad ženama.

Drugi važan dokument je Direktiva 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 29. listopada 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/220/PUP (dalje u tekstu: Direktiva o pravima žrtava). Transponiranje prava žrtve iz Direktive o pravima žrtava u nacionalno zakonodavstvo ima za cilj, između ostalog, postizanje obazrivog pristupa prema žrtvi nasilja u cilju sprječavanja njene sekundarne viktimizacije, adekvatne informiranosti žrtve o njenim pravima te skrb nadležnih tijela o pravima žrtve u postupovnim radnjama.

Uzimajući u obzir sve navedeno, posebno standarde i obveze iz navedenih međunarodnih dokumenta ovim nacrtom Prijedloga novog Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji predlažu se određene novine. Tako je propisana definicija žrtve nasilja u obitelji te transponirane odredbe Direktive o pravu žrtava i implementirane odredbe Konvencije (posebno članka 56. koji govori o mjerama zaštite). Slijedom toga žrtva nasilja u obitelji ima pravo na pristup službama

za potporu žrtvama nasilja u obitelji, pravo na djelotvornu psihološku i drugu stručnu pomoć i potporu tijela, organizacije ili ustanove za pomoć žrtvama nasilja u obitelji, pravo na zaštitu od zastrašivanja i odmazde, pravo na zaštitu dostojanstva tijekom ispitivanja žrtve kao svjedoka, pravo na pratnju osobe od povjerenja pri poduzimanju svih radnji u kojima sudjeluje, pravo da na njezin zahtjev, bez nepotrebne odgode, bude obaviještena o ukidanju zadržavanja ili bijegu okrivljenika te stavljanju izvan snage odluke o izricanju zaštitnih mjera i ukidanju mjera opreza koje su određene radi njezine zaštite, pravo na tajnost podataka čijim bi se otkrivanjem mogla ugroziti njezina sigurnost ili sigurnost bliskih osoba te pravo zahtijevati isključenje javnosti u postupku pred sudom, pravo na opunomoćenika u postupku, pravo, na vlastiti zahtjev, biti obaviještena o poduzetim radnjama povodom njezine prijave i o ishodu postupka, pravo biti ispitana bez neopravdane odgode nakon podnošenja prijave, pravo zahtijevati da bude ispitana u postupku pred sudom te pravo da se daljnja ispitivanja provode samo u mjeri u kojoj je to nužno za potrebe prekršajnog postupka, pravo biti ispitana na policiji od strane osobe istog spola, pravo na izbjegavanje kontakta s počiniteljem prije i tijekom postupka, kada su za to osigurani uvjeti, pravo na policijsku zaštitu i osiguranje, po nalogu suda, u svrhu neometanog uzimanja osobnih stvari prilikom napuštanja zajedničkog kućanstva te druga prava propisana Zakonom o kaznenom postupku osim onih prava koja se odnose isključivo na žrtve kaznenih djela. Propisivanjem kataloga prava žrtava nasilja u obitelji ojačati će se njihova procesnopravna pozicija, omogućiti im aktivno sudjelovanje u postupkovnim radnjama koje nadležna tijela poduzimaju radi njihove zaštite i sankcioniranja počinitelja te spriječiti njihova traumatizacija i sekundarna viktimizacija u postupku.

Nadalje, propisane su određene obveze za nadležna tijela u postupanju prema žrtvi nasilja u obitelji – obzirno postupanje, poučavanje o njenim pravima na njoj razumljiv način, obveza uvjerenja da je pouku o pravima žrtva razumjela, skrb o pravima žrtve tijekom postupka i dr. Također valja istaknuti kako su posebna prava propisana u odnosu na dijete žrtvu nasilja u obitelji obzirom da se radi o posebno ranjivoj kategoriji te je obveza svih u svim postupkovnim radnjama prema djetetu žrtvi postupati obzirno vodeći računa u svakom konkretnom trenutku o najboljem interesu djeteta.

Definicija nasilja u obitelji izmijenjena je u odnosu na važeći Zakon, prvenstveno imajući u vidu da je nužno osigurati da ne bude preklapanja između prekršaja propisanih ovim zakonom, s jedne, i kaznenog djela nasilja u obitelji i drugih kaznenih djela počinjenih na štetu bliske osobe propisanih Kaznenim zakonom, s druge strane, a sve kako ne bi došlo do povrede načela *ne bis in idem*. Nadalje, glede definicija važno je naglasiti kako je izmijenjena definicija članova obitelji po uzoru na Kazneni zakon, ali i propisana primjena na bliske osobe, čime je u propisan širi krug osoba na koje se primjenjuje ova zaštita u odnosu na krug osoba na čiju zaštitu ovim putem obvezuje Konvencija.

Nadalje, određene novine unesene su u odredbe o zaštitnim mjerama kako bi se iste osuvremenile i uskladile sa potrebama zaštite žrtava, te kako bi ovaj Zakon bio u cijelosti usklađen s Prekršajnim zakonom („Narodne novine“ broj 107/07, 39/13, 157/13) kao općim propisom kojim se regulira prekršajni postupak.

Radi sustavnog praćenja postupanja u slučajevima nasilja u obitelji u svrhu unapređenja rada tijela kaznenog i prekršajnog postupka propisano je osnivanje Povjerenstva za praćenje i unapređenje rada tijela kaznenog i prekršajnog postupka te izvršavanja sankcija vezanih za zaštitu od nasilja u obitelji (u daljnjem tekstu: Povjerenstvo) koje će se osnovati pri Ministarstvu pravosuđa. Također su detaljnije razrađene odredbe o dužnosti prikupljanja statističkih podataka, koje će prikupljati različita ministarstva imajući u vidu njihovu nadležnost, a sve radi kvalitetnije obrade istih te, u konačnici, dobivanja onih podataka koji su

relevantni za identifikaciju pojava oblika nasilja u obitelji, njihove učestalosti i drugih čimbenika temeljem kojih će nadležna tijela planirati i poduzimati daljnje korake i aktivnosti bilo na zakonodavnom, bilo na provedbenom planu, sve u cilju unaprjeđenja zaštite od nasilja od obitelji.

III. OCJENA I IZVORI POTREBNIH SREDSTAVA ZA PROVOĐENJE ZAKONA

Za provedbu ovog Zakona nije potrebno osigurati dodatna sredstva u državnom proračunu.

IV. TEKST PRIJEDLOGA ZAKONA O ZAŠTITI OD NASILJA U OBITELJI, S OBRAZLOŽENJEM

Glava I.

OPĆE ODREDBE

Članak 1.

Ovim Zakonom propisuju se protupravna ponašanja koja se u smislu ovog Zakona smatraju nasiljem u obitelji, prekršaji, prekršajnopravne sankcije i prava žrtve nasilja u obitelji te obveze nadležnih tijela koja su ovlaštena postupati povodom nasilja u obitelji.

Članak 2.

Ovaj Zakon sadrži odredbe koje su u skladu sa Direktivom 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 29. listopada 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/220/PUP.

Članak 3.

Odredbe Prekršajnog zakona i Zakona o kaznenom postupku primjenjuju se na odgovarajući način samo ako ovim Zakonom nije drukčije propisano.

Članak 4.

Nadležna tijela koja su ovlaštena postupati povodom nasilja u obitelji obvezna su postupati hitno i svi postupci pokrenuti po ovom Zakonu su hitni.

Članak 5.

(1) Nadležna tijela koja su ovlaštena postupati povodom nasilja u obitelji, dužna su postupati posebno obzirno prema žrtvi nasilja u obitelji te pri poduzimanju radnji na primjeren način skrbiti o pravima žrtve.

(2) Nadležna tijela koja su ovlaštena postupati povodom nasilja u obitelji dužna su prema djetetu žrtvi nasilja u obitelji postupati posebno obzirno vodeći računa o njegovoj dobi, ličnosti te osobnim i obiteljskim prilikama kako bi se izbjegle štetne posljedice za odgoj i razvoj djeteta. Pri postupanju prema djetetu žrtvi nasilja u obitelji nadležna tijela prvenstveno će se rukovoditi najboljim interesom djeteta.

Članak 6.

(1) Žrtva nasilja u obitelji ima sljedeća prava:

- 1) pravo na pristup službama za potporu žrtvama nasilja u obitelji,
- 2) pravo na djelotvornu psihološku i drugu stručnu pomoć i potporu tijela, organizacije ili ustanove za pomoć žrtvama nasilja u obitelji,
- 3) pravo na zaštitu od zastrašivanja i odmazde,
- 4) pravo na zaštitu dostojanstva tijekom ispitivanja žrtve kao svjedoka,

- 5) pravo na pratnju osobe od povjerenja pri poduzimanju svih radnji u kojima sudjeluje,
 - 6) pravo da na njezin zahtjev, bez nepotrebne odgode, bude obaviještena o ukidanju zadržavanja ili bijegu okrivljenika te stavljanju izvan snage odluke o izricanju zaštitnih mjera i ukidanju mjera opreza koje su određene radi njezine zaštite ili otpuštanju osuđenika s izdržavanja kazne zatvora
 - 7) pravo na tajnost podataka čijim bi se otkrivanjem mogla ugroziti njezina sigurnost ili sigurnost osoba iz članka 8. stavaka 1. i 2. ovog Zakona te pravo zahtijevati isključenje javnosti u postupku pred sudom,
 - 8) pravo na opunomoćenika u postupku,
 - 9) pravo, na vlastiti zahtjev, biti obaviještena o poduzetim radnjama povodom njezine prijave i o ishodu postupka,
 - 10) pravo biti ispitana bez neopravdane odgode nakon podnošenja prijave, pravo zahtijevati da bude ispitana u postupku pred sudom te pravo da se daljnja ispitivanja provode samo u mjeri u kojoj je to nužno za potrebe prekršajnog postupka,
 - 11) pravo biti ispitana na policiji od strane osobe istog spola,
 - 12) pravo na izbjegavanje kontakta sa počiniteljem prije i tijekom postupka, kada su za to osigurani uvjeti,
 - 13) pravo na privremeni smještaj u odgovarajuću ustanovu sukladno posebnom zakonu,
 - 14) pravo na policijsku zaštitu i osiguranje, po nalogu suda, u svrhu neometanog uzimanja osobnih stvari prilikom napuštanja zajedničkog kućanstva
 - 15) druga prava propisana Zakonom o kaznenom postupku osim onih prava koja se odnose isključivo na žrtve kaznenih djela.
- (2) Nadležna tijela koja su ovlaštena postupati povodom nasilja u obitelji dužna su već pri poduzimanju prve radnje u kojoj žrtva sudjeluje obavijestiti žrtvu na njoj razumljiv način o svim pravima koja ima sukladno odredbama ovog Zakona te Zakona o kaznenom postupku.
 - (3) Nadležna tijela iz stavka 2. ovog članka dužna su uvjeriti se da je žrtva danu obavijest o pravima razumljela.
 - (4) U slučaju kada je potrebno ispitati dijete žrtvu nasilja u obitelji, nadležna tijela iz stavka 2. ovog članka dužna su dijete žrtvu ispitati uz smislenu primjenu odredaba Zakona o kaznenom postupku o posebnom načinu ispitivanja djece.
 - (5) Ako je dijete žrtva nasilja u obitelji, a interesi djeteta su u suprotnosti s interesima roditelja nadležno tijelo će pozvati nadležno tijelo socijalne skrbi radi imenovanja posebnog skrbnika. Poseban skrbnik ovlašten je davati sve izjave i poduzimati sve radnje na koje je ovlaštena žrtva. Iznimno, dijete žrtva nasilja u obitelji koje je navršilo 16 godina može samo davati izjave i poduzimati radnje u postupku.

Članak 7.

(1) Zdravstveni radnici, djelatnici u ustanovama socijalne skrbi, osobe zaposlene u odgojno obrazovnim ustanovama, stručni radnici zaposleni u vjerskim ustanovama, humanitarnim organizacijama ili organizacijama civilnog društva te sve druge stručne osobe koje u svom radu dolaze u kontakt sa žrtvama nasilja u obitelji, obvezne su prijaviti policiji ili državnom odvjetništvu počinjenje nasilja u obitelji za koje su saznali u obavljanju svojih poslova.

(2) Nadležna tijela koja su ovlaštena postupati povodom nasilja u obitelji obvezna su bez odgode obavijestiti nadležni centar za socijalnu skrb o činjenicama i okolnostima koje su pridonijele ili pogodovale počinjenju nasilja u obitelji, radi poduzimanja mjera zaštite prava i dobrobiti djeteta.

Članak 8.

(1) Članovi obitelji u smislu ovog Zakona su: bračni ili izvanbračni drug, životni partner ili neformalni životni partner, njihova zajednička djeca te djeca svakog od njih, srodnici po krvi u ravnoj lozi, srodnici u pobočnoj lozi zaključno do trećeg stupnja, srodnici po tazbini u bračnoj i izvanbračnoj zajednici do zaključno drugog stupnja, posvojitelj i posvojenik.

(2) Odredbe ovog Zakona primjenjuju se i na bivšeg bračnog ili izvanbračnog druga, bivšeg životnog partnera ili neformalnog životnog partnera, osobe koje imaju zajedničko dijete te osobe koje žive u zajedničkom kućanstvu.

(3) Izvanbračni drug je osoba koja živi u izvanbračnoj zajednici koja ima trajniji karakter ili koja traje kraće vrijeme ako je u njoj rođeno zajedničko dijete.

(4) Neformalni životni partner je osoba koja živi u istospolnoj zajednici koja ima trajniji karakter.

(5) Dijete je osoba koja nije navršila osamnaest godina života.

(6) Žrtva nasilja u obitelji je osoba koja zbog počinjenja nasilja u obitelji trpi fizičke ili psihičke posljedice, imovinsku štetu ili bitnu povredu temeljnih prava i sloboda.

(7) Osoba od povjerenja je zakonski zastupnik ili druga punoljetna osoba po izboru žrtve nasilja u obitelji, osim ako je predložena ili pozvana u svojstvu svjedoka.

Članak 9.

Izrazi koji se koriste u ovom Zakonu, a imaju rodno značenje, koriste se neutralno i odnose se jednako na muški i ženski spol.

Članak 10.

Nasilje u obitelji je:

1. tjelesno nasilje,
2. tjelesno kažnjavanje ili drugi načini ponižavajućeg postupanja prema djeci u odgojne svrhe,
3. psihičko nasilje koje je kod žrtve prouzročilo povredu dostojanstva ili uznemirenost,
4. spolno uznemiravanje,

5. ekonomsko nasilje.

Glava II.

PREKRŠAJNOPRAVNE SANKCIJE

Vrste i svrha prekršajnopравnih sankcija za zaštitu od nasilja u obitelji

Članak 11.

(1) Prekršajnopравne sankcije za zaštitu od nasilja u obitelji su zaštitne mjere, novčana kazna, kazna zatvora i druge prekršajnopравne sankcije propisane Prekršajnim zakonom.

(2) Svrha prekršajnopравnih sankcija je zaštita članova obitelji izloženih nasilju, poštivanje pravnog sustava te sprječavanje ponovnog počinjenja nasilja u obitelji primjerenim sankcioniranjem počinitelja prekršaja.

Zaštitne mjere

Članak 12.

(1) Svrha zaštitnih mjera je spriječiti nasilje u obitelji, osigurati zaštitu zdravlja i sigurnosti žrtve nasilja u obitelji te otkloniti okolnosti koje pogoduju ili poticajno djeluju na počinjenje novog prekršaja, a izriču se radi otklanjanja ugroženosti žrtve nasilja u obitelji.

(2) Zaštitne mjere mogu se izreći samostalno i bez izricanja kazne odnosno druge prekršajnopравne sankcije.

(3) Zaštitne mjere mogu se izreći po službenoj dužnosti, na prijedlog ovlaštenog tužitelja ili žrtve.

(4) Na prijedlog žrtve ili drugog ovlaštenog tužitelja, sud može, i prije isteka vremena na koje je zaštitna mjera izrečena, preispitati opravdanost daljnjeg tijeka izrečene zaštitne mjere i po potrebi može izrečenu zaštitnu mjeru zamijeniti drugom ili je ukinuti.

Vrste zaštitnih mjera

Članak 13.

Sud može počinitelju nasilja u obitelji, osim zaštitnih mjera propisanih Prekršajnim zakonom, izreći sljedeće zaštitne mjere:

1. obveznog psihosocijalnog tretmana,
2. zabrane približavanja, uznemiravanja ili uhođenja žrtve nasilja u obitelji,
3. udaljenja iz zajedničkog kućanstva,
4. obveznog liječenja od ovisnosti.

Članak 14.

(1) Zaštitne mjere iz članka 13. točke 2. i 3. ovog Zakona sud može izreći prije pokretanja prekršajnog postupka na prijedlog žrtve ili drugog ovlaštenog tužitelja ukoliko postoji izravna opasnost za sigurnost žrtve ili članova njezine obitelji.

(2) Odluku iz stavka 1. ovog članka sud će donijeti bez odgode, a najkasnije u roku od dvadeset četiri sata od podnošenja prijedloga. Sud će odluku donijeti nakon saslušanja žrtve i osobe protiv koje se traži izricanje zaštitne mjere. Žalba ne odgađa izvršenje odluke.

(3) Odluku iz stavka 1. ovog članka sud će bez odgode dostaviti nadležnoj policijskoj postaji radi provedbe izrečene zaštitne mjere.

(4) Odluku iz stavka 1. ovog članka sud će ukinuti ukoliko žrtva ili drugi ovlašteni tužitelj u roku od osam dana od dana donošenja odluke ne podnese optužni prijedlog o čemu je dužan upozoriti žrtvu. O ukidanju zaštitne mjere sud će bez odgode obavijestiti policiju.

Obvezni psihosocijalni tretman

Članak 15.

(1) Zaštitna mjera obveznoga psihosocijalnog tretmana može se izreći počinitelju nasilja u obitelji radi otklanjanja njegovog nasilničkog ponašanja ili ako postoji opasnost da bi mogao ponoviti nasilje u obitelji.

(2) Mjera iz stavka 1. ovog članka može se odrediti u trajanju od najmanje šest mjeseci.

(3) Ministar nadležan za poslove pravosuđa pravilnikom će propisati način i mjesto provođenja mjere iz stavka 1. ovog članka.

Zabrana približavanja, uznemiravanja ili uhođenja žrtve

Članak 16.

(1) Zaštitna mjera zabrane približavanja, uznemiravanja ili uhođenja žrtve može se izreći počinitelju nasilja u obitelji ako postoji opasnost da bi počinitelj prema toj osobi mogao ponoviti nasilje u obitelji.

(2) U odluci kojom sud izriče mjeru iz stavka 1. ovog članka, odredit će mjesta ili područja te udaljenost ispod koje se počinitelj ne smije približiti žrtvi nasilja u obitelji odnosno zabraniti uznemiravanje ili uhođenje žrtve.

(3) Mjera iz stavka 1. ovog članka ne može biti kraća od jednog mjeseca niti dulja od dvije godine.

(4) Odluku kojom sud izriče mjeru iz stavka 1. ovog članka sud će bez odgode dostaviti nadležnoj policijskoj postaji radi nadzora provedbe izrečene zaštitne mjere.

(5) Ministar nadležan za unutarnje poslove pravilnikom će propisati način provođenja mjere iz stavka 1. ovog članka.

Udaljenje iz zajedničkog kućanstva

Članak 17.

(1) Zaštitna mjera udaljenja iz zajedničkog kućanstva može se izreći počinitelju nasilja u obitelji koji je nasilje počinio prema članu obitelji s kojim živi u zajedničkom kućanstvu, ako postoji opasnost da bi mogao ponoviti nasilje u obitelji.

(2) Mjera iz stavka 1. ovog članka ne može biti kraća od jednog mjeseca niti dulja od dvije godine.

(3) Odluku kojom sud izriče mjeru iz stavka 1. ovog članka sud će bez odgode dostaviti nadležnoj policijskoj postaji radi nadzora provedbe izrečene zaštitne mjere.

(4) Ministar nadležan za unutarnje poslove pravilnikom će propisati način provođenja mjere iz stavka 1. ovog članka.

Obvezno liječenje od ovisnosti

Članak 18.

(1) Zaštitna mjera obveznog liječenja od ovisnosti može se izreći počinitelju nasilja u obitelji koji je nasilje počinio pod djelovanjem ovisnosti o alkoholu, drogi ili drugoj vrsti ovisnosti ako postoji opasnost da će zbog te ovisnosti ponoviti nasilje u obitelji.

(2) Mjera iz stavka 1. ovog članka određuje se u trajanju koje ne može biti dulje od jedne godine.

(3) Ministar nadležan za poslove zdravlja pravilnikom će propisati način provođenja mjere iz stavka 1. ovog članka.

Postupanje po zaštitnim mjerama

Članak 19.

(1) Počinitelj nasilja u obitelji dužan je postupati u skladu s izrečenom zaštitnom mjerom.

(2) Osobe iz članka 7. stavka 1. ovog Zakona koje u obavljanju svojih poslova saznaju da počinitelj nasilja u obitelji ne postupa u skladu s izrečenom zaštitnom mjerom, dužne su o tome obavijestiti policiju.

Glava III.

PRIKUPLJANJE PODATAKA

Članak 20.

(1) Ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa, ministarstvo nadležno za poslove socijalne skrbi, ministarstvo nadležno za unutarnje poslove, ministarstvo nadležno za zdravlje i ministarstvo nadležno za poslove obrazovanja dužni su prikupljati statističke podatke o primjeni ovog Zakona i temeljem prikupljenih podataka sačiniti godišnja izvješća iz svog djelokruga rada te izvješća dostaviti Povjerenstvu iz članka 21. ovog Zakona do kraja ožujka tekuće godine za prethodnu godinu.

(2) Ministar nadležan za poslove pravosuđa pravilnikom će propisati način prikupljanja, obrade i dostave statističkih podataka i izvješća sačinjenih temeljem prikupljenih podataka.

Glava IV.

POVJERENSTVO ZA PRAĆENJE I UNAPREĐENJE RADA TIJELA KAZNENOG I PREKRŠAJNOG POSTUPKA TE IZVRŠAVANJA SANKCIJA VEZANIH ZA ZAŠTITU OD NASILJA U OBITELJI

Članak 21.

(1) Povjerenstvo za praćenje i unapređenje rada tijela kaznenog i prekršajnog postupka te izvršavanja sankcija vezanih za zaštitu od nasilja u obitelji (u daljnjem tekstu: Povjerenstvo) osniva se pri ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa.

(2) Povjerenstvo prikuplja izvješća nadležnih tijela, sukladno članku 20. stavku 1. ovog Zakona. Temeljem prikupljenih izvješća i drugih potrebnih podataka Povjerenstvo izrađuje godišnje izvješće o primjeni ovog Zakona. Godišnje izvješće dostaviti će se Vladi Republike Hrvatske radi usvajanja te će se potom objaviti na Internet stranicama ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa do kraja lipnja tekuće godine za prethodnu godinu.

(3) Povjerenstvo ima 11 članova koji se biraju iz redova sudaca, državnih odvjetnika, odvjetnika, državnih službenika ministarstva nadležnog za unutarnje poslove, državnih službenika ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa, državnih službenika ministarstva nadležnog za poslove socijalne skrbi, državnih službenika ministarstva nadležnog za poslove zdravlja, državnih službenika ministarstva nadležnog za poslove obrazovanja te predstavnika civilnog društva.

(4) Predsjednika i članove Povjerenstva rješenjem imenuje ministar nadležan za poslove pravosuđa na vrijeme od četiri godine.

(5) Ministar nadležan za poslove pravosuđa donosi poslovnik o radu Povjerenstva.

(6) Poslove koordinacije rada Povjerenstva i administrativne poslove za Povjerenstvo obavlja ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa.

Glava V.

PREKRŠAJNE ODREDBE

Članak 22.

(1) Tko počini nasilje iz članka 10. ovog Zakona, kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom u iznosu od najmanje 1.000,00 kuna ili kaznom zatvora do 90 dana.

(2) Tko ponovi nasilje iz stavka 1. ovog članka, kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom u iznosu od najmanje 5.000,00 kuna ili kaznom zatvora u trajanju od najmanje 15 dana.

(3) Tko u nazočnosti djeteta ili osobe s invaliditetom počini nasilje iz članka 10. ovog Zakona, kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom u iznosu od najmanje 6.000,00 kuna ili kaznom zatvora u trajanju od najmanje 30 dana.

(4) Tko ponovi nasilje u obitelji iz stavka 3. ovog članka, kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom u iznosu od najmanje 7.000,00 kuna ili kaznom zatvora u trajanju od najmanje 45 dana.

(5) Ako je nasilje iz stavka 1. ovog članka počinjeno na štetu djeteta ili osobe s invaliditetom, počinitelj će se kazniti za prekršaj novčanom kaznom u iznosu od najmanje 10.000,00 kuna ili kaznom zatvora u trajanju od najmanje 45 dana.

(6) Tko ponovi nasilje u obitelji iz stavka 5. ovog članka, kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom u iznosu od najmanje 15.000,00 kuna ili kaznom zatvora u trajanju od najmanje 60 dana.

Članak 23.

Osobe iz članka 7. stavka 1. ovog Zakona koje ne prijave policiji ili državnom odvjetništvu počinjenje nasilja u obitelji za koje su saznale u obavljanju svojih poslova, kaznit će se novčanom kaznom u iznosu od najmanje 3.000,00 kuna do 20.000,00 kuna.

Članak 24.

Počinitelj nasilja u obitelji koji ne postupa u skladu s izrečenom zaštitnom mjerom kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom u iznosu od najmanje 3.000,00 kuna ili kaznom zatvora od najmanje 10 dana.

Glava VI.

PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 25.

(1) Ministar nadležan za poslove pravosuđa donijet će u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovog Zakona provedbene propise iz članka 15. stavka 3. i članka 20. stavka 2. ovog Zakona.

(2) Ministar nadležan za unutarnje poslove u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovog Zakona, donijet će provedbene propise iz članka 16. stavka 5. i članka 17. stavka 4. ovog Zakona.

(3) Ministar nadležan za poslove zdravlja donijet će u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovog Zakona provedbeni propis iz članka 18. stavka 3. ovog Zakona.

(4) Ministar nadležan za poslove pravosuđa imenovat će u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovog Zakona Povjerenstvo za praćenje i unapređenje rada tijela kaznenog i prekršajnog postupka te izvršavanja sankcija vezanih za zaštitu od nasilja u obitelji (članak 21. stavak 1.) i donijeti poslovnik o njegovom radu u roku od 30 dana od dana imenovanja Povjerenstva (članak 21. stavak 5.).

Članak 26.

Do donošenja provedbenih propisa iz članka 25. stavka 1., 2. i 3. ovog Zakona na snazi ostaju provedbeni propisi doneseni temeljem Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji („Narodne novine“, broj: 116/03) i Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji („Narodne novine“, broj: 137/09, 14/10 i 60/10) u dijelu u kojem nisu u suprotnosti s ovim Zakonom:

– Pravilnik o načinu i mjestu provođenja psihosocijalnog tretmana („Narodne novine“, broj: 29/05 i 78/06)

– Pravilnik o načinu provedbe zaštitnih mjera koje su Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji stavljene u nadležnost policije („Narodne novine“, broj: 27/04).

- Pravilnik o sadržaju obvezne evidencije i izvješća, načinu prikupljanja, obrade i pohrane statističkih podataka iz područja primjene Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji („Narodne novine“, broj: 105/11).

Članak 27.

Povjerenstvo za praćenje i unapređivanje rada tijela kaznenog i prekršajnog postupka te izvršavanja sankcija vezanih za zaštitu od nasilja u obitelji osnovano temeljem odredbi Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji („Narodne novine“, broj: 137/09, 14/10 i 60/10) nastavlja s radom do osnivanja Povjerenstva sukladno odredbama ovog Zakona.

Članak 28.

Stupanjem na snagu ovog Zakona prestaje važiti Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji („Narodne novine“, broj: 137/09, 14/10 i 60/10).

Članak 29.

Ovaj Zakon objavit će se u „Narodnim novinama“, a stupa na snagu 1. siječnja 2016.

V. OBRAZLOŽENJA

Članak 1.

Članak 1. navodi materiju koja se uređuje ovim Zakonom. U ovoj odredbi su ukratko navedeni bitni segmenti nasilja u obitelji koje ovaj Zakon regulira: koja postupanja čine nasilje u obitelji, opisani su prekršaji i sankcije za iste, obveze nadležnih tijela (policija, državno odvjetništvo, sudovi, ali i zdravstveni radnici, stručni radnici centara za socijalnu skrb, odgojno obrazovni radnici, stručni radnici zaposleni u vjerskim ustanovama, humanitarnim organizacijama ili organizacijama civilnog društva te sve druge stručne osobe koje u svom radu dolaze u kontakt sa žrtvama nasilja u obitelji). Nadalje, s obzirom na njihovu važnost, istaknuta su i prava žrtve nasilja u obitelji, koja su detaljnije razrađena u članku 5. ovog Zakona, a žrtva je definirana člankom 7. ovog Zakona.

Članak 2.

Sukladno Odluci Vlade Republike Hrvatske o instrumentima za usklađenje zakonodavstva Republike hrvatske s pravnom stečevinom Europske unije od 14. srpnja 2011., navodi se akt Europske unije s kojim se ovaj Zakon usklađuje.

Članak 3.

Odredbom članka 3. propisuje se supsidijarna primjena odredaba Prekršajnog zakona i Zakona o kaznenom postupku. Dakle, za sva postupanja koja ovim Zakonom nisu posebno uređena (*lex specialis*) primjenjuju se opće odredbe Prekršajnog zakona i Zakona o kaznenom postupku. Zakon o sudovima za mladež nije potrebno izričito navoditi, obzirom su člankom 6. (prava žrtava nasilja u obitelji) stavcima 4. i 5. posebno propisana prava djeteta žrtva nasilja u obitelji i obveze nadležnih tijela kada je dijete žrtva nasilja u obitelji. Također, u članku 6. stavku 1. točki 15.) propisano je da žrtvi pripadaju, osim onih pobrojanih u ovoj odredbi, i druga prava propisana Zakonom o kaznenom postupku osim onih prava koja se odnose isključivo na žrtve kaznenih djela.

Članak 4.

Odredbom članka 4. propisuje načelo hitnosti u postupanju povodom nasilja u obitelji. Dakle, hitnost u postupanju određuje se za sva nadležna tijela koja postupaju u slučaju nasilja u obitelji (policiju, centre za socijalnu skrb, državno odvjetništvo, sudove). Ovim se načelom osigurava promptnost u reagiranju na saznanje o mogućem počinjenju nasilja u obitelji, kao i u poduzimanju postupovnih i drugih radnji.

Hitnost u reakciji svih nadležnih tijela u slučajevima nasilja u obitelji je i konvencijsko načelo. Tako Istanbulska konvencija zahtijeva poduzimanje svih mjera kako bi se osiguralo da nadležna tijela žurno odgovore na sve oblike nasilja te na prikladan način žrtvama pruže odgovarajuću i trenutnu zaštitu (članak 50. stavak 1. i 2. Istanbulske konvencije).

Članak 5.

Ovim se člankom kao temeljna načela postupaka povodom obiteljskog nasilja propisuju načelo obzirnog postupanja prema žrtvi nasilja u obitelji te načelo skrbi o svim pravima žrtve tijekom postupka odnosno prilikom poduzimanja određenih postupovnih radnji. Obazriv i pažljiv pristup žrtvi nasilja u obitelji od svih sudionika postupovnih radnji spriječit će sekundarnu viktimizaciju žrtve tijekom postupaka koji slijede. Nadalje, stavkom 1. propisuje se pravo žrtve nasilja u obitelji da bude upoznata sa svim svojim pravima tijekom postupaka (prekršajnog i dr.) te se uvodi obveza nadležnih tijela da žrtvu obiteljskog nasilja upoznaju sa svim njenim pravima u postupku u skladu sa posebnim propisima (Zakon o policijskim poslovima i ovlastima, Prekršajni zakon, Zakon o kaznenom postupku). Dakle, predmetnom se odredbom osigurava da žrtva nasilja u obitelji od prvog kontakta s nadležnim tijelima te

tijekom cijelog postupka dobiva sve relevantne i potrebne informacije koje se odnose na njena prava, sustav i postupke koji će se provesti. Pravo na relevantnu informiranost žrtve nasilja u obitelji osnovna je pretpostavka ostvarenja njenog procesnog aktiviteta u kasnijim stadijima prekršajnog ili kaznenog postupka. Načelo je konvencijskog karaktera, sadržano i u Istanbulske konvenciji (članak 19.), a u skladu sa Direktivom EU o pravu na informacije u kaznenom i prekršajnom postupku implementirano je i razrađeno u hrvatskom kaznenom postupovnom zakonodavstvu (članak 43. stavak 4. ZKP).

Stavkom 2. ovog članka razrađuju se specifična prava djeteta žrtve nasilja u obitelji. Tako se uvodi obveza tijela koja sudjeluju u postupku da posebno obzirno postupaju prema djetetu žrtvi nasilja u obitelji imajući na umu dob, ličnost i druge okolnosti kako bi se izbjegle štetne posljedice za odgoj i razvoj djeteta. Pri tome, osnovno načelo u svim postupcima prema djetetu žrtvi nasilja u obitelji je načelo najboljeg interesa djeteta koje implicira da će sva nadležna tijela koja postupaju povodom nasilja u obitelji koje se neposredno ili posredno odnosi i na dijete sve postupke koje primjenjuju odmjeravati i usmjeravati vodeći računa o najboljem interesu konkretnog djeteta u postupku. Postupanje prema djetetu žrtvi nasilja u obitelji u skladu sa najboljim interesom djeteta također je konvencijsko načelo propisano člankom 56. stavkom 2. Istanbulske konvencije. Direktiva o pravima žrtava također zahtijeva da se u slučaju kada je dijete žrtva uzimaju u obzir najbolji interesi djeteta, koji se procjenjuju od slučaja do slučaja, pri čemu mora prevladavati pristup prilagođen djetetu, pri kojem se uzima u obzir djetetova dob, zrelost, stavovi, potrebe i brige (članak 1. stavak 2. Direktive o pravima žrtava).

Članak 6.

Člankom 6. na jednom se mjestu, sukladno Istanbulske konvenciji kao i Direktivi o pravima žrtava, uređuju prava žrtava nasilja u obitelji.

Tako žrtva nasilja u obitelji ima pravo na pristup službama za potporu žrtvama nasilja u obitelji, pravo na djelotvornu psihološku i drugu stručnu pomoć i potporu tijela, organizacije ili ustanove za pomoć žrtvama nasilja u obitelji. Osiguranje pristupa službama za potporu žrtvama nasilja u obitelji te na djelotvornu psihološku i drugu stručnu pomoć zahtjevi su i Istanbulske konvencije (članak 20. stavak 1.) i Direktive o pravima žrtava (članci 8. i 9.) Službe za podršku žrtvama ustrojene su u Republici Hrvatskoj i djeluju unutar pravosudnog sustava, a njihovo jačanje i koordinacija dio je Nacionalne strategije razvoja sustava podrške žrtvama i svjedocima u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2016.-2020. godine čije se usvajanje očekuje u skoroj budućnosti. Naime, na sudovima je organizirano pružanje podrške žrtvama i svjedocima osnivanjem odjela za podršku žrtvama i svjedocima na županijskim sudovima u Zagrebu, Osijeku, Vukovaru, Zadru, Splitu, Rijeci i Sisku. Zadaća odjela je pružanje emocionalne podrške, te praktičnih i procesnih informacija, koje žrtvama i svjedocima na sudovima osiguravaju službenici odjela i volonteri. Županijski sudovi u kojima su ustrojeni odjeli za podršku sklapanjem sporazuma čelnika tih pravosudnih tijela odnosno sukladno odluci Ministarstva pravosuđa osiguravaju da se poslovi podrške obavljaju u okviru zajedničke službe na više pravosudnih tijela s područja njihove nadležnosti, odnosno na općinskim i prekršajnim sudovima i nadležnim državnim odvjetništvima. Takva je praksa već uspostavljena te navedeni odjeli pružaju podršku na općinskim sudovima u Zagrebu, Rijeci, Zadru, Osijeku, Vukovaru i Sisku, te prekršajnim sudovima u Vukovaru, Zadru, Rijeci, Sisku, te prema potrebi i Zagrebu.

Osim osnivanja odjela za podršku žrtvama i svjedocima na svim županijskim sudovima i jačanje kapaciteta postojećih odjela za podršku, Nacionalna strategija razvoja sustava podrške žrtvama i svjedocima u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2016.-2020. godine ističe i:

jačanje kapaciteta Samostalne službe za podršku žrtvama i svjedocima Ministarstva pravosuđa radi koordinacije i razvoja sustava podrške žrtvama i svjedocima na nacionalnoj razini te osnaživanje rada Nacionalnog tima za prevenciju i suzbijanje nasilja u obitelji i nasilja nad ženama.

Žrtvi nasilja u obitelji jamči se, nadalje, pravo na zaštitu od zastrašivanja i odmazde (sukladno članku 56. stavku 1. točki a Konvencije).

Pravo na zaštitu dostojanstva tijekom ispitivanja žrtve kao svjedoka jedno je od temeljnih načela postupanja koje bi trebalo spriječiti dodatnu viktimizaciju žrtava obiteljskog nasilja.

Pravo na pratnju osobe od povjerenja pri poduzimanju radnji u kojima sudjeluje međunarodni je standard koji poznaje niz međunarodnih dokumenata (Direktiva o pravima žrtava, Konvencija Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja, Istanbulska konvencija) usmjeren upravo jačanju podrške i pomoći žrtvi obiteljskog nasilja u poduzimanju radnji pred nadležnim tijelima te posredno sprječavanju njene sekundarne viktimizacije.

Žrtva nadalje ima pravo da na njezin zahtjev, bez nepotrebne odgode, bude obaviještena o ukidanju zadržavanja ili bijegu okrivljenika te stavljanju izvan snage odluke o izricanju zaštitnih mjera i ukidanju mjera opreza koje su određene radi njezine zaštite. Ovo pravo sadržano je i u Istanbulskoj konvenciji koja traži da žrtva obiteljskog nasilja bude obaviještena, barem u slučaju kada žrtva i obitelj mogu biti izloženi opasnosti, o bijegu ili privremenom odnosno konačnom puštanju počinitelja na slobodu (članak 56. stavak 1. točka b).

Pravo na tajnost podataka čijim bi se otkrivanjem mogla ugroziti njezina sigurnost ili sigurnost članova obitelji i drugih osoba na koje se primjenjuje ovaj Zakon, te pravo zahtijevati isključenje javnosti s glavne rasprave jedno je od temeljnih prava žrtava obiteljskog nasilja usmjerenih zaštiti privatnosti i ugleda žrtve čije poštivanje zahtijeva i Istanbulska konvencija (članak 56. stavak 1. točka f).

Žrtva nadalje ima pravo na opunomoćenika u postupku kako bi mogla tijekom postupaka koji slijedi ostvarivati svoja prava (vidjeti članak 57. Istanbulske konvencije).

Žrtva obiteljskog nasilja, nadalje ima pravo na vlastiti zahtjev, biti obaviještena o poduzetim radnjama povodom njezine prijave i o ishodu postupka. Pravo na relevantnu informiranosti o događajima u istrazi i postupcima koji slijedi po prijavljenom obiteljskom nasilju također je jedno od prava žrtava utvrđenih Istanbulskom konvencijom (članak 56. stavak 1. točka c.). I Direktiva o pravima žrtava u članku 6. propisuje i razrađuje pravo žrtava na dobivanje informacija o svojem predmetu. Tako se traži da države članice osiguraju da žrtva na zahtjev dobije informacije o odluci o nepokretanju ili okončanju istrage ili nepoduzimanju kaznenog progona protiv počinitelja, o konačnoj presudi u postupku, kao i informacije o stanju postupka, osim ako to može štetiti pravilnom rješavanju predmeta.

Žrtva ima pravo biti ispitana bez neopravdane odgode nakon podnošenja prijave, pravo zahtijevati da bude ispitana u postupku pred sudom te pravo da se daljnja ispitivanja provode samo u mjeri u kojoj je to nužno za potrebe prekršajnog postupka. Pravo na saslušanje propisano je u članku 10. te razrađeno u članku 20. Direktive o pravima žrtava koje odredbe traži da države članice osiguraju da se saslušanja žrtava provode bez nepotrebne odgode

nakon prijavljivanja djela nadležnom tijelu, da se broj saslušanja zadrži na najmanjoj mogućoj mjeri, da žrtvu prate zakonski zastupnici i osoba koju odaberu.

Žrtva ima pravo zahtijevati da je na policiji sasluša osoba istog spola. Navedeno pravo propisano je sukladno Direktivi o pravima žrtava koja u članku 23. stavku 2. d zahtijeva da se „sva saslušanja žrtava spolnog nasilja, rodno uvjetovanog nasilja ili nasilja u bliskim odnosima, osim ako ih provode državni odvjetnik ili sudac, provodi osoba istog spola kao i žrtva, ako žrtva to želi, pod uvjetom da se time ne ugrozi tijek kaznenog postupka“

Žrtva nasilja u obitelji ima pravo na izbjegavanje kontakta sa počiniteljem prije i tijekom postupka, kad god je to moguće (članak 56. Konvencije). Ovo je vrlo značajno pravo usmjereno sprječavanju sekundarne viktimizacije koje propisuje i članak 19. Direktive o pravima žrtava koja zahtijeva da države članice uspostave potrebne pretpostavke za omogućavanje ostvarenja ovog prava žrtve i članova obitelji u prostorijama tijela u kojima se vodi postupak te da nove sudske prostorije imaju odvojene čekaonice za žrtve.

Nadalje, stavkom 2. i 3. ovoga članka propisana je obveza nadležnih tijela da već pri poduzimanju prve radnje u kojoj žrtva sudjeluje obavijeste žrtvu na njoj razumljiv način o svim pravima koja ima sukladno odredbama ovog Zakona te Zakona o kaznenom postupku te su se dužna uvjeriti da je žrtva danu obavijest o pravima razumjela. Obveza država da žrtvama od prvog kontakta sa nadležnim tijelima osiguraju niz informacija bez nepotrebne odgode kako bi im se omogućio pristup pravima propisana je i člankom 4. stavkom 1. Direktive o pravima žrtava.

Stavkom 4. ovog članka propisano je posebno postupanje sa djetetom žrtvom nasilja u obitelji na način da su nadležna tijela dužna dijete žrtvu ispitati uz smislenu primjenu odredaba Zakona o kaznenom postupku o posebnom načinu ispitivanja djece. Isto je u skladu sa člankom 24. Direktive o pravima žrtava. Tako će dijete žrtva nasilja u obitelji koje nije navršilo 14 godina života biti ispitano u posebnoj prostoriji bez nazočnosti suca i stranaka putem audio video uređaja kojim rukuje stručna osoba, uz pomoć psihologa, pedagoga ili druge stručne osobe. Snimka ispitivanja se priključuje zapisniku te se dijete može samo iznimno ponovno ispitati i to na isti način.

Nadalje, u slučaju kolizije interesa između djeteta i zakonskog zastupnika, kao npr. kada je dijete žrtva obiteljskog nasilja te njegov zakonski zastupnik počinitelj ili supočinitelj istoga, stavkom 5. ovog članka propisano je da će nadležno tijelo pozvati nadležno tijelo socijalne skrbi radi imenovanja posebnog skrbnika. Poseban skrbnik ovlašten je davati sve izjave i poduzimati sve radnje na koje je ovlaštena žrtva. Isto je u skladu sa člankom 24. stavkom 1. točkom b i c Direktive o pravima žrtava.

Članak 7.

Člankom 7. uvodi obveza svih subjekata koji u obavljanju svojih poslova dolaze u kontakt s javnim oblicima nasilja u obitelji da sumnju na nasilje u obitelji prijave nadležnim tijelima (policiji ili državnom odvjetništvu). Tako je to obveza zdravstvenih radnika, djelatnika u ustanovama socijalne skrbi, osoba zaposlenih u odgojno obrazovnim ustanovama, stručnih radnika zaposlenih u vjerskim ustanovama, humanitarnim organizacijama, udrugama civilnog društva te svih drugih stručnih osoba koje u svom radu dolaze u kontakt sa žrtvama nasilja u obitelji. Iako se radi o odnosu povjerljivosti i prvenstvene skrbi o zaštiti žrtve nasilja, obveza svih nadležnih tijela i institucija koje dođu u kontakt sa žrtvom nasilja da prijave nasilje i na taj način pokrenu prekršajni ili kazneni postupak, predstavlja standard kojim se neće narušiti odnos povjerljivosti kao osnov obavljanja niza specifičnih djelatnosti, no postići će se

otkrivanje, procesuiranje i sankcioniranje svih oblika nasilništva i tako utjecati na prevenciju potencijalnog budućeg nasilništva sankcioniranjem i/ili odgovarajućim tretmanom nasilnika te utjecati na smanjenje sive brojke nasilja u obitelji.

Obveza prijavljivanja obiteljskog nasilja od strane stručnih osoba također je propisana člankom 28. Istanbulske konvencije kojom se ukazuje na potrebu poticanja prijavljivanja obiteljskog nasilja od strane svih osoba koje su svjedoci ili imaju razumne osnove za sumnju da se obiteljsko nasilje dogodilo. Stručnjaci koji su vezani pravilima profesionalne tajne (npr. liječnici, psihijatri) također imaju mogućnost prijaviti nasilje nadležnim tijelima ako imaju razumne osnove vjerovati da je počinjeno obiteljsko nasilje. Neprijavljivanje nasilja u obitelji povlači za sobom prekršajnu odgovornost (članak 23. ovog Zakona).

Stavkom 2. propisuje se obveza svih nadležnih tijela da o svim činjenicama vezanim uz nasilje u obitelji obavijeste centar za socijalnu skrb ukoliko u konkretnom slučaju postoji potreba da se preispita primjena mjera zaštite prava i dobrobiti djeteta. Ovo se ne odnosi samo na slučajeve obiteljskog nasilja u kojima je dijete direktna, neposredna žrtva nasilja već i na one slučajeve u kojima dijete živi u obitelji u kojoj je učinjeno nasilje, iako ono nije direktna žrtva nasilništva (npr. prilikom događaja nasilja u obitelji nije bilo kod kuće i slično).

Članak 8.

Ovim se člankom definiraju osobe na koje se Zakon primjenjuje. To su članovi obitelji (bračni ili izvanbračni drug, životni partner ili neformalni životni partner, njihova zajednička djeca te djeca svakog od njih, srodnik po krvi u ravnoj lozi, srodnik u pobočnoj lozi zaključno do trećeg stupnja, srodnici po tazbini do zaključno drugog stupnja, posvojitelj i posvojenik), ali i bivši bračni ili izvanbračni drug, bivši životni partner ili neformalni životni partner, osobe koje imaju zajedničko dijete i osobe koje žive u zajedničkom kućanstvu. Ispuštanjem srodnika i štićenika nije se umanjila zaštita navedenih osoba jer će one sukladno ovom Zakonu uvijek biti zaštićene u slučaju da žive u zajedničkom kućanstvu.

Krug osoba na koje se odnosi ovaj Zakon istovjetan je krugu osoba kojima kao članovima obitelji ili bliskim osobama Kazneni zakon pruža dodatnu zaštitu u slučaju počinjenja kaznenih djela vezanih uz obiteljsko nasilništvo (kaznena djela nasilja u obitelji, tjelesne ozljede, teške tjelesne ozljede, osobito teške tjelesne ozljede, prisile, prijetnje). Ovakvo je određenje u skladu sa definicijom obiteljskog nasilja u Istanbulske konvenciji (članak 41. stavak 3.) koja se odnosi na „nasilje intimnih partnera između sadašnjih ili bivših bračnih ili izvanbračnih partnera te međugeneracijsko nasilje koje se obično pojavljuje između roditelja i djece“. I dalje, kada se govori o obiteljskom nasilju kao nasilju intimnih partnera ono se isključivo odnosi na nasilje između sadašnjih ili bivših bračnih drugova, kao i sadašnjih ili bivših izvanbračnih drugova odnosno životnih partnera ili neformalnih životnih partnera. Dakle, odredbe ovog Zakona primjenjivati će se na odnose između bračnih i izvanbračnih i istospolnih partnera i to kako sadašnjih tako i bivših, a povrh toga i na odnose osoba koje iako nisu u navedenim kategorijama, imaju zajedničko dijete, te onih osoba koje žive u zajedničkom kućanstvu. Dakle, i šire od zahtijeva Konvencije, ovim se Zakonom štite sve one osobe koje su bračni ili izvanbračni ili istospolni partneri, ali i osobe koje su povezane činjenicom da imaju zajedničko dijete iako nisu niti su bili u statusu bračnih, izvanbračnih odnosno istospolnih partnera, kao i one osobe koje, iako nisu u tom odnosu, žive u zajedničkom kućanstvu. Dakle, radi se o osobama koje su u nekom obliku (formalne ili neformalne) zajednice ili pak kod kojih takva zajednice ne postoji ili je prestala postojati, ali su zbog drugih okolnosti (kao što je zajedničko dijete, nerazriješeni imovinsko-pravni odnosi nakon razvoda braka ili raskida izvanbračne zajednice, činjenica suživota u istome stambenom objektu) neraskidivo povezani ili neovisno o svojoj slobodnoj volji upravljani

jedno prema drugome. Sve druge osobe, imat će adekvatnu zaštitu za slučaj nasilja prema općim propisima.

Definirani su i ostali pojmovi koji se koriste u Zakonu pa tako izvanbračni drug, neformalni životni partner, žrtva i osoba od povjerenja.

Izvanbračni drug je tako osoba koja živi u izvanbračnoj zajednici koja ima trajniji karakter ili koja traje kraće vrijeme ako je u njoj rođeno zajedničko dijete. Ova je definicija usklađena s definicijom izvanbračnog druga u Kaznenom zakonu.

Dijete je osoba koja nije navršila 18 godina života. Definicija je u skladu sa Konvencijom o pravima djeteta, kao i ostalim međunarodnim dokumentima.

Žrtva nasilja u obitelji je osoba koja zbog počinjenja nasilja u obitelji trpi fizičke ili psihičke posljedice, imovinsku štetu ili bitnu povredu temeljnih prava i sloboda. Ovakva definicija žrtve nasilja u obitelji u potpunosti je usklađena sa definicijom iz Direktive o pravima žrtava (članak 2. stavak 1. a.).

Osoba od povjerenja je definirana sukladno definiciji u Zakonu o kaznenom postupku kao zakonski zastupnik ili druga punoljetna osoba po izboru žrtve nasilja u obitelji, osim ako je predložena ili pozvana u svojstvu svjedoka.

Članak 9.

Odredba članka 9. je odredba uobičajena za zakone, a kojom se naglašava kako se svi izrazi koji se koriste u ovom Zakonu odnose jednako na muški i ženski spol.

Članak 10.

Odredbom članka 10. definira se pojam nasilja u obitelji. Nasilje u obitelji pojavljuje se u različitim oblicima, kao tjelesno, psihičko, spolno ili ekonomsko nasilje. Za razliku od trenutno važećeg zakonskog rješenja ovim se Prijedlogom napušta nabranje pojedinih modaliteta svakog propisanog oblika nasilja, obzirom je isto teoretskog i praktičnog značenja te u zakonu nije potrebno nabrajati što predstavlja primjerice pojedini oblik nasilništva. Sudska praksa i teorija jasno razlikuju pojedine modalitete u kojima se ispoljava pojedini oblik obiteljskog nasilja.

U svakom slučaju tjelesno nasilje predstavlja svaki oblik namjernog tjelesnog nasrtaja na žrtvu kojim kod iste nisu nastupile posljedice u vidu ozljede jer će se u tom slučaju raditi o nekom obliku tjelesne ozljede, koje su propisane u Kaznenom zakonu kao kazneno djelo.

Tjelesno nasilje tako obuhvaća bilo koji oblik tjelesnog nasilja uslijed kojeg nije nastala posljedica u vidu tjelesne ozljede u sudskomedicinskom smislu. Inkriminiranje namjernog tjelesnog nasilja nad drugom osobom obveza je propisana u Istanbulske konvenciji, a poznao ju je i važeći ZZNO.

Psihičko nasilje je netjelesno nasilje koje je kod žrtve prouzročilo povredu dostojanstva ili uznemirenost. Ostali oblici psihičkog nasilja kao što je psihičko nasilje koje je dovelo do narušenja zdravlja predstavljaju kazneno djelo (teške ili osobito teške) tjelesne ozljede i inkriminiraju se sukladno Kaznenom zakonu (članak 117., 118. ili 119.), zatim verbalno nasilje u vidu prijetnji nekim zlom predstavlja kazneno djelo prijetnje iz članka 139. Kaznenog zakona koje se, ukoliko je počinjeno prema bliskoj osobi, uvijek progoni po službenoj dužnosti. Jednako tako i prisila učinjena prema članu obitelji predstavlja kazneno djelo iz članka 138. Kaznenog zakona te se, u slučaju da je počinjena prema bliskoj osobi,

progoni po službenoj dužnosti. Također, ukoliko bi se radilo o težem kršenju odredaba ovog Zakona u vidu teškog i/ili dugotrajnog zastrašivanja, ponižavanja i sl., a kojim nije počinjeno neko od navedenih kaznenih djela, raditi će se o kaznenom djelu nasilja u obitelji iz članka 179.a. Kaznenog zakona. Dakle, prema prijedlogu ove odredbe, psihičko nasilje kao oblik prekršaja nasilja u obitelji predstavljati će sve druge oblike napada na psihički integritet žrtve koje su dovele do njene uznemirenosti ili povrede dostojanstva, a koje ne predstavljaju neko od navedenih kaznenih djela (tjelesnu ozljedu, prijetnju, prisilu, nasilje u obitelji) kao što su npr. psovke, nazivanje pogrđnim imenima i sl.

Iako je najvećim djelom pokriveno kaznenom zonom odgovornosti (kaznena djela protiv spolne slobode, kaznena djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta), spolno nasilje također je izriekom navedeno kao jedan od oblika nasilja u obitelji. Naime, osoba koja vrši spolno nasilje na bilo koji način u pravilu će odgovarati za neko od kaznenih djela iz Kaznenog zakona kojima je zaštitni objekt spolna sloboda, ali određena neprimjerena ponašanja spolne naravi koja nemaju takav intenzitet da bi bila obuhvaćena kaznenom zonom odgovornosti moći će se podvesti pod prekršaj nasilja u obitelji sukladno ovom Zakonu.

Ekonomsko nasilje također je jedan od propisanih oblika obiteljskog nasilja, a odnosi se na radnje kojima se sprječava ekonomska neovisnost žrtve, primjerice uskraćivanje novca za osnovne životne potrebe radi izživljavanja, zabrana žrtvi da se zaposli i sl.

Članak 11.

Članak 11. stavak 1. nabroja vrste prekršajnopравnih sankcija, koje mogu biti izrečene počinitelju prekršaja nasilja u obitelji, dok se u stavku 2. opisuje svrha prekršajnopравnih sankcija. Iz opisa svrhe vidljivo je da je jedna od svrha izricanja sankcije, a o kojoj sud mora voditi računa prilikom izbora vrste i mjere sankcije i prilikom individualizacije iste, zaštita žrtava nasilja u obitelji. Predmetno znači da je sud prilikom izricanja sankcije, uz generalnu i specijalnu prevenciju (kao uostalom i prema Prekršajnom zakonu), dužan voditi računa o tome da izrečena sankcija mora biti primjerena za postizanje zaštite žrtava. Upravo zbog navođenja zaštite žrtava u odredbi o svrsi sankcija, svrha izricanja sankcija prema Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji je specifična u odnosu na svrhu izricanja sankcija za ostale prekršaje, obzirom na opis svrhe u Prekršajnom zakonu (generalna i specijalna prevencija).

Članak 12.

Općom odredbom o zaštitnim mjerama, u članku 12., propisuje se njihova svrha, način izricanja, ovlaštenu tužitelju te preispitivanje potrebe za nastavkom trajanja zaštitnih mjera.

Zaštitne mjere predstavljaju prekršajnopравne sankcije čija je svrha spriječiti nasilje u obitelji, osigurati zaštitu zdravlja i sigurnosti žrtve nasilja u obitelji te otkloniti okolnosti koje pogoduju ili poticajno djeluju na počinjenje novog prekršaja, a izriču se radi otklanjanja ugroženosti žrtve nasilja u obitelji (stavak 1.). One se mogu izricati samostalno i bez izricanja druge prekršajnopравne sankcije kao i akcesorno uz prekršajnopравnu sankciju na zahtjev ovlaštenog tužitelja ili žrtve ili *ex offio*. Stavkom 4. propisuje se mogućnost preispitivanja izrečenih zaštitnih mjera. Dakle, zaštitne se mjere izriču u određenom trajanju, a na zahtjev ovlaštenog tužitelja ili na prijedlog žrtve i prije isteka vremena na koji su određene sud može preispitati postoji li i dalje potreba za njihovom primjenom te ih ostaviti na snazi, ukinuti ili zamijeniti nekom drugom mjerom. Dakle, imajući u vidu uz postizanje svrhe kažnjavanja počinitelja, kao i zaštitu žrtve i njenih prava, sudu je dana mogućnost da, ovisno o okolnostima svakog pojedinog slučaja, uzimajući u obzir sve relevantne činjenice, maksimalno individualizira prekršajnopравnu sankciju.

Temeljem članka 24. ovog Zakona počinitelj nasilja u obitelji koji ne postupa u skladu s izrečenom zaštitnom mjerom kaznit će se za prekršaj.

Članak 13.

U članku 13. taksativno su navedene vrste zaštitnih mjera koje sud može izreći počinitelju nasilja u obitelji, uz, mjere koje su propisane Prekršajnim zakonom kao *lex generalis* propisu. Kada se promatraju zaštitne mjere navedene u ovoj odredbi može se uočiti da su obvezni psihosocijalni tretman, zabrana približavanja, uznemiravanja ili uhođenja žrtve nasilja u obitelji i udaljenje iz zajedničkog kućanstva zaštitne mjere specifične za nasilje u obitelji te ih Prekršajni zakon ne poznaje. Za razliku od njih mjera obveznog liječenja od ovisnosti postoji u Prekršajnom zakonu, ali ju je, unatoč tome, bilo potrebno navesti i u Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji zbog specifičnosti izricanja zaštitnih mjera po ovom Zakonu samostalno te i prije započinjanja postupka za određene zaštitne mjere (članak 14. ovog Zakona).

Članak 14.

U članku 14. dana je mogućnost sudu da izrekne zaštitnu mjeru zabrane približavanja, uznemiravanja ili uhođenja žrtve nasilja u obitelji (članak 13. stavak 1. točka 2.) te udaljenja iz zajedničkog kućanstva (članak 13. stavak 1. točka 3.) i prije pokretanja prekršajnog postupka na prijedlog žrtve ili drugog ovlaštenog tužitelja ukoliko postoji izravna opasnost za sigurnost žrtve ili članova njezine obitelji. Ovo je vrlo važna mogućnost kojoj je svrha hitna, trenutna zaštita žrtava nasilja u obitelji i žrtvi bliskih osoba. Obvezu osigurati da nadležna tijela, u situacijama neposredne opasnosti, imaju ovlast narediti počinitelju nasilja u obitelji da napusti mjesto stanovanja žrtve te zabraniti počinitelju uspostavljanje kontakata sa žrtvom je i konvencijska obveza koja proizlazi iz članka 52. Istanbulske konvencije. Naime, u situacijama izravne opasnosti za sigurnost žrtve ili članove njene obitelji, najučinkovitiji način jamčenja sigurnosti žrtvi obiteljskog nasilja je fizičko udaljavanje žrtve i počinitelja. Iako postoji mogućnost smještaja žrtve u sklonište, prioritet treba biti udaljenje počinitelja i izricanje počinitelju zabrane kontakata sa žrtvom u vidu zabrane približavanja, uznemiravanja ili uhođenja žrtve. Pojedinačnom počinitelju moguće je izreći samo jednu od dvije zaštitne mjere iz članka 13. točke 2. i 3., ali je moguće istovremeno izricanje obiju mjera, ovisno o konkretnom slučaju odnosno ovisno o konkretnoj opasnosti za žrtvu.

Stavci 2. i 3. su provedbene odredbe kojima je propisan rok u kojem sud mora odlučiti o prijedlogu žrtve ili drugog ovlaštenog tužitelja za izricanjem zaštitnih mjera prije započinjanja postupka, obveza suda da u postupku odlučivanja o prijedlogu sasluša žrtvu i osobu protiv koje se traži izricanje zaštitne mjere te nesuspendivan karakter žalbe na odluku suda i obveza brzog dostavljanja odluke suda policiji, koja je ovlaštena provesti odluku o izricanju zaštitne mjere.

Iako moguće trajanje zaštitne mjere prije pokretanja postupka nije izričito određeno, iz dikcije odredbe jasno je da mjera može trajati do završetka postupka, kada će na njeno mjesto stupiti sankcija za počinitelja. Naravno, i na zaštitne mjere izrečene prije pokretanja postupka primjenjuje se članak 12. stavak 4. ovog Zakona o mogućnosti preispitivanja izrečenih zaštitnih mjera i prije isteka vremena na koje su određene. Odredbom članka 14. stavka 4. je propisano da će sud ukinuti svoju odluku o izrečenoj zaštitnoj mjeri ukoliko žrtva ili drugi ovlašteni tužitelj u roku od osam dana od dana donošenja odluke ne podnese optužni prijedlog. O ukidanju zaštitne mjere sud je dužan bez odgode obavijesti policiju. Ovom odlukom osigurava se primjena načela razmjernosti. Naime, kada se zaštitna mjera izriče prije pokretanja postupka na neki način se ograničavaju prava osobe osumnjičene za počinjenje prekršaja čija krivnja još nije dokazana pred sudom, te se stoga ne može smatrati krivim za

počinjenje prekršaja (presumpcija nevinosti).. O činjenici da će mjera biti ukinuta, ako izostane podnošenje optužnog prijedloga, sud je dužan upozoriti žrtvu.

Članak 15.

Članak 15. propisuje zaštitnu mjeru psihosocijalnog tretmana počinitelja prekršaja nasilja u obitelji, uvjete za izricanje navedene mjere i njezino najkraće trajanje (dakle, na najdulju mjeru trajanja zaštitne mjere primjenjuje se opći propis odnosno Prekršajni zakon), kao i obvezu donošenja provedbenog propisa kojim će se pobliže propisati način i mjesto provođenja psihosocijalnog tretmana.

Svrha provođenja zaštitne mjere psihosocijalnog tretmana je sprječavanje daljnjeg nasilničkog ponašanja postizanjem pozitivnih promjena u ponašanju počinitelja nasilja u obitelji. Cilj provođenja zaštitne mjere je potaknuti počinitelja nasilja u obitelji da postane svjestan svog nasilnog ponašanja, prepozna svoju odgovornost te usvoji obrasce nenasilnog ponašanja. Svrha i cilj sami govore o iznimnoj važnosti izricanja i kvalitetne provedbe ove zaštitne mjere, kao i o važnosti uspostave funkcionalnog sustava provedbe psihosocijalnog tretmana.

Obveza donošenja provedbenog propisa za provedbu ove zaštitne mjere je, prema ovom Zakonu, obveza ministra pravosuđa, obzirom u već uspostavljenom sustavu provedbe ministarstvo pravosuđa obavlja niz poslova (npr. vođenje Registra pravnih i fizičkih osoba s odobrenjem za provođenje psihosocijalnog tretmana izvan zdravstvene ustanove, Registra pravnih i fizičkih osoba s kojima je sklopljen ugovor o međusobnim odnosima za provođenje psihosocijalnog tretmana izvan zdravstvene ustanove te Evidencije o počiniteljima nasilja u obitelji kojima je izrečena zaštitna mjera obveznog psihosocijalnog tretmana), a nema mogućnost utjecati na sadržaj pravilnika obzirom isti, prema važećem Zakonu, donosi ministar nadležan za poslove socijalne skrbi.

Sukladno važećim propisima (Zakonu i Pravilniku te Standardima za provođenje psihosocijalnog tretmana, koji su sastavni dio Pravilnika), psihosocijalni tretman provodi se u zdravstvenim ustanovama i kod ovlaštenih pravnih ili fizičkih osoba s kojima je ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa sklopilo ugovor o međusobnim odnosima za pružanje ovih usluga. Od ukupno 85 fizičkih i pravnih osoba koje su od Ministarstva pravosuđa dobile odobrenje za provođenje psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji izvan zdravstvenih ustanova, njih 49 je s Ministarstvom pravosuđa sklopilo ugovor o pružanju usluga psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji izvan zdravstvenih ustanova za 2014. Nadalje, unutar Ministarstva pravosuđa od srpnja 2007. djeluje Povjerenstvo za odabir kandidata koji ispunjavaju uvjete za provođenje psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji, dok unutar Ministarstva socijalne politike i mladih od 2009. djeluje Stručno povjerenstvo za praćenje i unapređivanje rada tijela kaznenog i prekršajnog postupka te izvršenja sankcija vezanih za zaštitu od nasilja u obitelji. Pravilnik niti Zakon, koji je pravna osnova za donošenje Pravilnika, ne sadrže odredbe koje uređuju financiranje psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji izvan zdravstvenih ustanova. Međutim, Nacionalna strategija za zaštitu od nasilja u obitelji u posebnoj glavi „Psihosocijalni tretman počinitelja nasilja u obitelji“, sadrži mjeru pod nazivom „Osigurati financijska sredstva za provođenje psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji“. Kao nositelj ove mjere navedeno je Ministarstvo pravosuđa, dok su kao sunositelji navedeni Ministarstvo financija i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Iz svega navedenog, razvidni su mnogobrojni razlozi zašto uređenje načina i mjesta provođenja zaštitne mjere psihosocijalnog tretmana treba biti u nadležnosti Ministarstva pravosuđa.

Članak 16.

U članku 16. razrađuje se zaštitna mjera zabrane približavanja, uznemiravanja ili uhođenja žrtve, na način da se propisuju uvjeti za njeno izricanje, trajanje mjere, obvezu dostave odluke o njenom izricanju policiji koja je nadležna za provođenje mjere te obvezu donošenja pravilnika kojim će se propisati način provođenja ove mjere. Zaštitna mjera zabrane približavanja, uznemiravanja ili uhođenja žrtve u nadležnosti je policije, stoga je ministar nadležan za unutarnje poslove u suradnji s ministrom pravosuđa nadležan donijeti pravilnik o provedbi ove mjere.

Članak 17.

U članku 17. razrađuje se zaštitna mjera udaljenja iz zajedničkog kućanstva, na način da se propisuju uvjeti za njeno izricanje, trajanje mjere, obveza dostave odluke o njenom izricanju policiji koja je nadležna za provođenje mjere te obveza donošenja pravilnika kojim će se propisati način provođenja ove mjere. Zaštitna mjera udaljenja iz zajedničkog kućanstva u nadležnosti je policije, stoga je ministar nadležan za unutarnje poslove nadležan donijeti pravilnik o provedbi ove mjere.

Članak 18.

Članak 18. propisuje uvjete za izricanje navedene zaštitne mjere, njezino najduže trajanje i obvezu donošenja pravilnika o načinu provođenja zaštitne mjere obveznog liječenja od ovisnosti. Svrha zaštitne mjere obveznog liječenja od ovisnosti je da se njenom provedbom spriječi nasilje u obitelji otklanjanjem okolnosti koje pogoduju ili poticajno djeluju na počinjenje novog nasilja u obitelji koje se čini pod djelovanjem ovisnosti o alkoholu ili opojnih droga u cilju poboljšanja općeg zdravstvenog stanja počinitelja nasilja u obitelji koji je nasilje počinio pod djelovanjem ovisnosti o alkoholu ili opojnim drogama i njegove socijalne rehabilitacije i reintegracije.

Iako identična zaštitna mjera postoji već u Prekršajnom zakonu, bilo je potrebno ovu mjeru navesti i u ovom Zakonu, obzirom se zaštitne mjere počiniteljima nasilja u obitelji mogu, sukladno Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji, izreći i samostalno (bez izricanja druge sankcije).

Članak 19.

Članak 19. naglašava obvezu postupanja u skladu s izrečenim zaštitnim mjerama i dužnost nadležnih tijela odnosno zaposlenika istih da, ukoliko u obavljanju svojih poslova saznaju da počinitelj nasilja u obitelji ne postupa u skladu s izrečenom zaštitnom mjerom, obavijeste tijelo nadležno za pokretanje prekršajnog postupka. Ova odredba stvara obvezu, primjerice, za tim zdravstvene ustanove u kojoj se počinitelj liječi od ovisnosti temeljem izrečene zaštitne mjere obveznog liječenja od ovisnosti, da obavijesti policiju ili državno odvjetništvo ukoliko počinitelj ne dolazi na liječenje sukladno predviđenom programu. Svrha obavijesti je pokretanje prekršajnog postupka protiv počinitelja nasilja u obitelji budući da je temeljem članka 24. ovog Zakona nepostupanje u skladu s izrečenim zaštitnim mjerama prekršaj.

Članak 20.

Sustavno i adekvatno prikupljanje podataka kao osnova za učinkovito stvaranje politika u području sprječavanja i borbe protiv svih oblika obiteljskog nasilja jedno je od osnovnih zadaća koje nameću kako brojne konvencije i direktive, tako i nacionalni dokumenti. Međutim, iskustva dosadašnjih prikupljanja podataka različitih tijela i resora koja se bave ovom tematikom bez sustavne analize i praćenja zadanih podataka pokazuju se nedostatnim i neučinkovitim te djelomično nesvrshodnim. Stoga se u ovom Prijedlogu, različito u odnosu na važeće rješenje, predlaže propisati obvezu nadležnim ministarstvima za praćenje

obiteljskog nasilja, konkretno ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa, ministarstvu nadležnom za poslove socijalne politike i mladih, ministarstvu nadležnom za unutarnje poslove, ministarstvu nadležnom za zdravlje i ministarstvu nadležnom za poslove obrazovanja, da prikupljaju statističke podatke o primjeni ovog Zakona i temeljem prikupljenih podataka sačinjavaju godišnja izvješća iz svog djelokruga rada te izvješća dostavljaju Povjerenstvu za praćenje i unaprjeđivanje rada tijela kaznenog i prekršajnog postupka te izvršavanja sankcija vezanih uz zaštitu od nasilja u obitelji i to do kraja ožujka tekuće godine za prethodnu godinu.

Način prikupljanja, obrade i dostave statističkih podataka i izvješća sačinjenih temeljem prikupljenih podataka biti će propisan pravilnikom koji će donijeti ministar nadležan za poslove pravosuđa, što je propisano stavkom 2. ovog članka.

Članak 21.

Ovim se člankom propisuje nadležnost, sastav i način rada Povjerenstva za praćenje i unapređenje rada tijela kaznenog i prekršajnog postupka te izvršavanja sankcija vezanih uz zaštitu od nasilja u obitelji. Navedeno će se Povjerenstvo osnovati prema Prijedlogu pri ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa. Naime, obzirom da se radi o unaprjeđivanju i praćenju rada tijela kaznenog i prekršajnog postupka te izvršavanja sankcija, logično je da se ovo Povjerenstvo osniva i djeluje u sastavu ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa. Osnovna zadaća Povjerenstva je prikupljanje izvješća nadležnih tijela o tematici nasilja u obitelji iz njihova djelokruga rada i izrada godišnjeg izvješća o primjeni Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji. Ovim se Prijedlogom propisuje i obveza dostave godišnjeg izvješća o nasilju u obitelji Vladi Republike Hrvatske te objava izvješća potom do kraja lipnja tekuće godine za prethodnu godinu na web stranicama ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa. Na ovakav će se način ojačati uloge nadležnih tijela u prikupljanju i obradi prikupljenih podataka i sačinjavanju pojedinačnih analiza kao i godišnje nacionalne analize o stanju i kretanju obiteljskog nasilja što će predstavljati osnov za buduće zakonodavne i druge mjere i aktivnosti kako bi se preveniralo obiteljsko nasilje i unaprijedila zaštita žrtava nasilja.

Prema Prijedlogu Povjerenstvo će imati 11 članova koji se biraju iz redova sudaca, državnih odvjetnika, odvjetnika, državnih službenika ministarstva nadležnog za unutarnje poslove, državnih službenika ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa, državnih službenika ministarstva nadležnog za poslove socijalne politike i mladih, državnih službenika ministarstva nadležnog za poslove zdravlja, državnih službenika ministarstva nadležnog za poslove obrazovanja te predstavnika civilnog društva.

Obzirom će se Povjerenstvo osnovati pri ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa ministar nadležan za poslove pravosuđa će imenovati Predsjednika i članove Povjerenstva na vrijeme od četiri godine (stavak 4.) te će donijeti Poslovnik o radu Povjerenstva (stavak 5.), a poslove koordinacije rada Povjerenstva i administrativne poslove za Povjerenstvo obavljati će ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa (stavak 6.).

Članak 22.

Člankom 22. propisani su prekršaji temeljem ovog Zakona. Prekršaji su propisani u 6 stavaka u kojima su protupravna postupanja stupnjevana od lakšeg prema težem, adekvatno popraćena propisanim sankcijama za opisane prekršaje, na način da se iz stavka u stavak povisuje minimalni iznos novčane kazne, kao i minimalna mjera kazne zatvora. Tako je u stavku 1. opisan najlakši oblik prekršaja s najblažom sankcijom, no ukoliko se radi o recidivistu (stavak 2.) povisuje se iznos minimalne novčane kazne kao i minimum kazne zatvora koja počinitelju ponovljenog prekršaja može biti izrečena. Nadalje, stavak 3. predviđa još teže

sankcije ukoliko je tjelesno, psihičko, seksualno ili ekonomsko nasilje počinjeno u nazočnosti djeteta ili osobe s invaliditetom, a ako isto nasilje ponovi (stavak 4.) kaznit će strože nego za prvi prekršaj. U stavcima 5. i 6. opisani su najteži prekršaji, koje čini onaj tko nasilje u obitelji počini na štetu djeteta ili osobe s invaliditetom (stavak 5.) odnosno onaj tko takvo nasilje ponovi (stavak 6.).

Ovdje treba naglasiti kako Kazneni zakon nakon izmjena i dopuna iz svibnja 2015. u članku 179.a propisuje kazneno djelo nasilja u obitelji kao samostalno kazneno djelo. Ono obuhvaća teže oblike nasilništva u obiteljskom okruženju kojima nisu ostvareni elementi niti jednog kaznenog djela, a radi se o intenzitetu koji prelazi okvire prekršajne odgovornosti, kao npr. teška vrijeđanja, zastrašivanja, fizička zlostavljanja koja nisu rezultirala tjelesnom ozljedom i sl. Ovakvo rješenje omogućava jasno razgraničenje kaznenog djela od prekršaja, budući da se za postojanje kaznenog djela nasilja u obitelji zahtijeva veća kriminalna količina, koja pretpostavlja kumulativno ispunjenje sljedećih pretpostavki: teško kršenje propisa o zaštiti od nasilja u obitelji (dakle, Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji) te prouzročenje teže posljedice (izazivanje straha za sigurnost člana obitelji ili njoj bliske osobe ili dovođenje u ponižavajući položaj). Nadalje, treba imati u vidu i kvalificirane oblike određenih kaznenih djela propisanih Kaznenim zakonom (npr. kazneno djelo teške tjelesne ozljede iz članka 118. počinjeno prema bliskoj osobi), ukoliko su ista počinjena prema bliskoj osobi, zbog čega je kazneno djelo nasilja u obitelji supsidijarno (tj. propisuje se da će isto doći u obzir ukoliko takvim ponašanjem nije počinjeno neko drugo teže kazneno djelo).

Postojanjem prekršaja, samostalnog kaznenog djela i kvalificiranih oblika pojedinih kaznenih djela ukoliko su ista počinjena prema bliskoj osobi postignuta je cjelovitost kažnjavanja počinitelja svakog (pa i najblažeg) oblika nasilja u obitelji.

Članak 23.

Članak 23. također opisuje prekršaj, ali ne onaj kojeg može počiniti počinitelj nasilja u obitelji, već zdravstveni radnici, stručni radnici centara za socijalnu skrb, odgojno obrazovni radnici, stručni radnici zaposleni u vjerskim ustanovama, humanitarnim organizacijama, ili organizacijama civilnog društva te sve druge stručne osobe koje u svom radu dolaze u kontakt sa žrtvama nasilja u obitelji, a koje sukladno članku 6. stavku 1. imaju obvezu prijaviti policiji ili državnom odvjetništvu počinjenje nasilja u obitelji za koje su saznale u obavljanju svojih poslova. Ukoliko opisana obveza bude prekršena, adresati ovog prekršaja biti će kažnjeni sukladno ovom članku. Dosljednom primjenom članka 23. osigurava se da svako nasilje u obitelji bude prijavljeno, počinitelj kažnjen, žrtva zaštićena te se onemogućuje zataškavanje nasilja u obitelji, koje već odavno nije privatan problem već vrlo važan društveni problem.

Članak 24.

Obzirom je sukladno članku 19. stavku 1. ovog Zakona počinitelj nasilja u obitelji dužan postupati po izrečenoj zaštitnoj mjeri, člankom 24. propisuje se prekršajna odgovornost onog počinitelja koji krši obvezu iz izrečene zaštitne mjere.

Članak 25.

Prvim člankom prijelaznih i završnih odredaba, člankom 25., propisani su rokovi za nadležne ministre u kojima trebaju biti doneseni provedbeni propisi za koje postoji obveza donošenja temeljem ovog Zakona, te je propisan i rok za osnivanje Povjerenstva za praćenje i unapređenje rada tijela kaznenog i prekršajnog postupka te izvršavanja sankcija vezanih za zaštitu od nasilja u obitelji.

Članak 26.

Članak 26. je uobičajena prijelazna odredba kojom se izbjegava mogućnost pojave pravne praznine na način da propisuje da podzakonski propisi koji su na snazi temeljem važećeg Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji ostaju na snazi i nakon stupanja na snagu ovog Zakona, a sve do donošenja novih podzakonskih propisa (30 dana od dana stupanja na snagu ovog Zakona).

Članak 27.

Na isti način kao i članak 26., članak 27. rješava prijelazno razdoblje između stupanja na snagu ovog Zakona do trenutka donošenja odluke ministra pravosuđa o imenovanju novog Povjerenstva za praćenje i unapređenje rada tijela kaznenog i prekršajnog postupka te izvršavanja sankcija vezanih za zaštitu od nasilja u obitelji (30 dana od stupanja na snagu ovog Zakona).

Članak 28.

Člankom 28. propisano je da stupanjem na snagu ovog Zakona prestaje važiti sada važeći Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji.

Članak 29.

Člankom 29. određen je datum stupanja na snagu ovog Zakona. Kao datum stupanja na snagu određen je 1. siječnja sljedeće godine, prvenstveno radi činjenice da se ovim Zakonom mijenja sustav prikupljanja statističkih podataka i praćenje istih, pa je najpraktičnije da to bude početak godine iz razloga što većina tijela podatke iz svog djelokruga rada i prikuplja na godišnjoj razini. Također, stupanje na snagu ovog Zakona početkom godine omogućiti će usporedbu podataka iz godine u godinu te time i lakše praćenje čitavog fenomena nasilja u obitelji.